

44

48

52

56

60

64

68

72

76

80

84

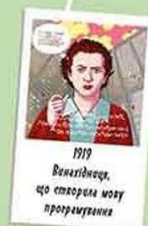
88

92

96

100

104

108

112

116

120

124

128

132

136

ВІДОМОСТІ

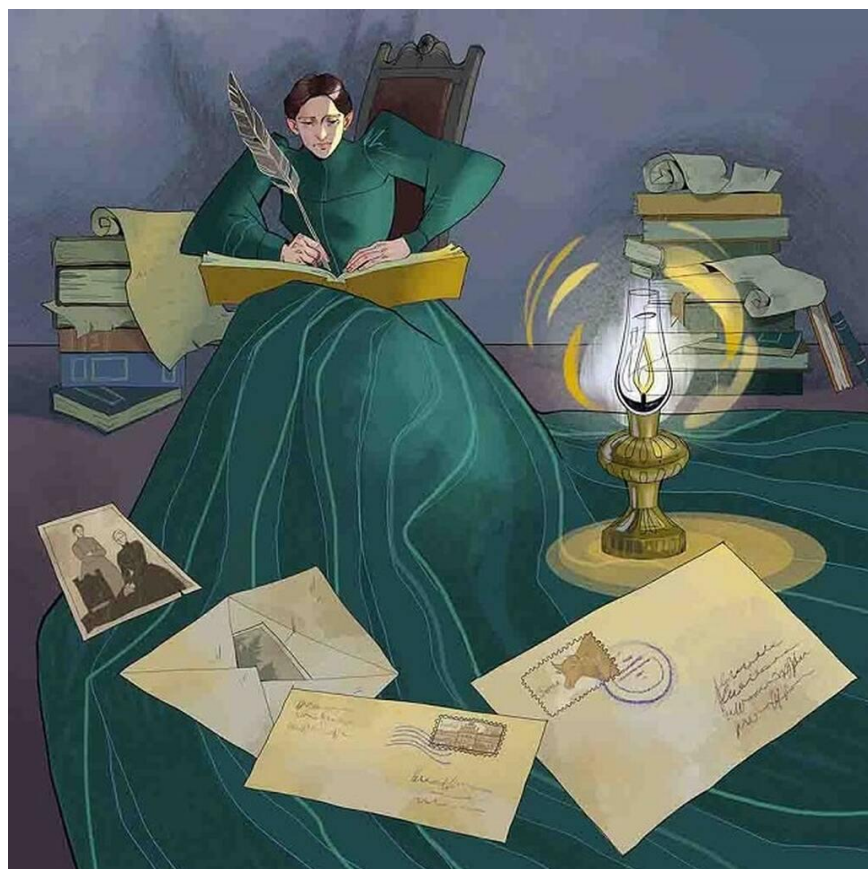
Народилася: 27 листопада 1863 року в Гуря-Гуморі (нині Румунія)

Померла: 21 березня 1942 року в Чернівцях

Царина діяльності: письменниця, учасниця жіночого руху на Буковині

Чим прославилася: стала письменницею-новаторкою та боролася за рівноправ'я жінок і чоловіків

Готувати обіди та виховувати дітей – хіба це все, на що здатна жінка? Багато кого з представниць <<слабкої статі>> така роль не влаштовувала. Тож від року до року жінки різних країн потаємно заявляли про несправедливість, яка існувала віками. Настали часи, коли боротьба жінок за свої можливості дісталася й Україні. Одними з перших учасниць цього руху стали літераторки.

Ольга Кобилянська – новаторка української літератури та боргиня за жіноче рівноправ'я

Ольга з юності відчувала, якою саме людиною хоче стати, і знала, що її доля достоту не буде такою, яку тогочасна мораль нав'язувала жінкам. Можливо, через те що своє місце під сонцем дівчині доводилося змалечку виборювати серед п'яťох рідних братів, яким хотілося, щоб сестра присвятила себе суто побутовим обов'язкам. Можливо, здавалося неабиякою несправедливістю, що жінкам закриті шляхи до гідної освіти. А може, через те що літераторка дружила з дівчатами, котрі активно боролися за права жінок.

1875 року родина Кобилянських переїхала до Кімполунга¹, де Ольга потоваришувала із Софією Окуневською. Нова подруга похвалила прозу юної письменниці та спонукала її писати українською для свого народу, а не німецькою, якою Ольга Кобилянська створила перші оповідання. Порада Софії здалася Ользі слушною, тож її герої заговорили саме українською. Багато хто з персонажів озвучував думки самої авторки, адже вона активно долучилася до феміністичного руху²: уперше в українській літературі гучно пролунала тема рівноправ'я дівчат і хлопців.

Жінки у творах Ольги Кобилянської вміють протистояти, часто їдуть з батьківського дому, щоб здобути незалежність, і беруть на себе відповідальність за своє життя. По-рушена у її творчості й тема села, але це вже не прості побутові історії, як у літературі початку XIX століття, а глибока психологія характерів та значна увага до їхнього внутрішнього світу. Ольга захоплювалася поглядами німецького філософа Фрідріха Ніцше та його ідеєю сильної особистості, орієнтувалася на найліпші зразки європейської літератури. Зрештою їй вдалося стати

¹ Кімполунг — місто в Румунії.

² Феміністичний рух — боротьба жінок за зрівняння в правах із чоловіками, Ольга Кобилянська була однією з ініціаторок «Товариства руських жінок на Буковині».

ВІДОМОСТІ

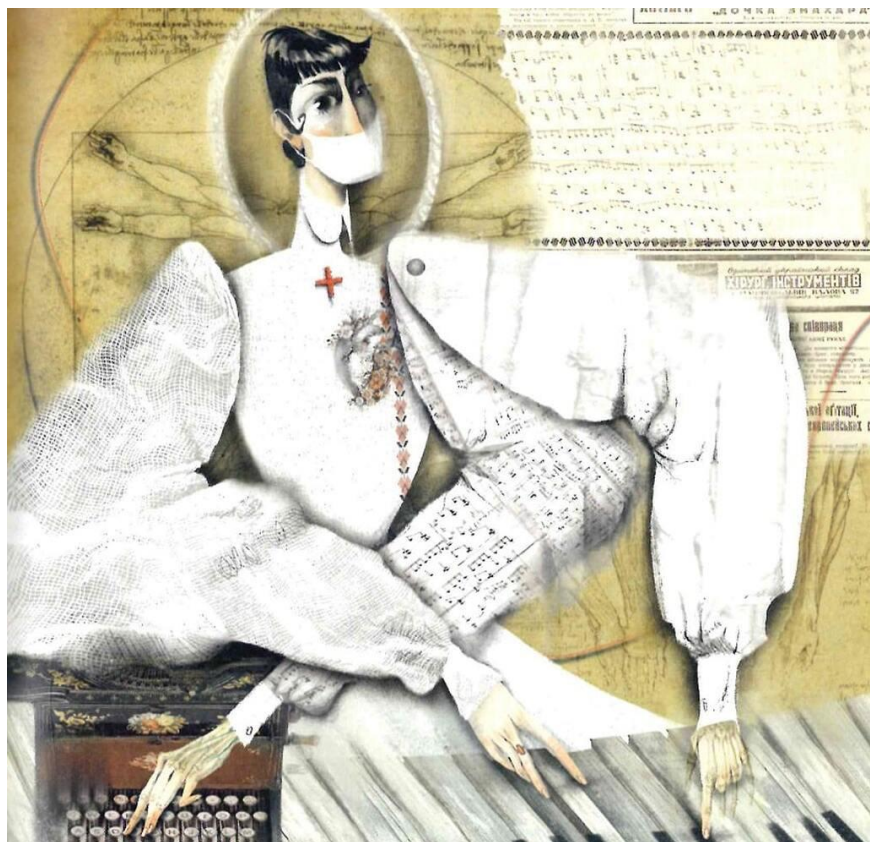
Народилася: 12 травня 1865 року в селі Довжанка на Тернопільщині

Померла: 24 лютого 1926 року у Львові

Царина діяльності: лікарка

Чим прославилася: перша жінка-лікарка Буковини та Галичини
з університетською освітою

За минулі століття люди винайшли низку всього корисного, завдяки чому наше життя стало зручнішим. Але покращували наше буття не тільки предмети, а й те, до чого не можна доторкнутися, – нові можливості та права. Наприклад, колись жінкам не дозволяли вступати до університету, тому, щоб опанувати фах, треба було подолати справжню <<стіну перешкод>>. Одній талановитій дівчині вдалося здобути професію лікарки та відкрити жінкам шлях до вищої освіти.

Софія Окуневська-Моратевська – перша жінка-лікарка Буковини та Галичини

Софія Окуневська так гарно грала на фортепіано, що всі дорослі в родині були впевнені: дівчина стане музиканткою. Талановита піаністка навіть була прообразом героїнь Софії Дорошенко в «Меланхолійному вальсі» та Еви Захарій у романі «Апостол черні» письменниці Ольги Кобилянської, із якою дружила все життя. Але Софія вирішила присвятити себе медицині, як тато, що був лікарем, відмовившись від священницького сану після смерті дружини.

Чи думала юна мрійниця про труднощі, які на неї чекають? Напевне, що так. Неписані «кодекси» жіночого життя були добре відомі. Дівчатам дозволяли лише виховувати дітей та клопотатися в домі. Але Софія була впевнена, що може стати не тільки гарною мамою та господинею, а й гідною докторкою. Тому без сумніву вступила до Львівської академічної гімназії. І все було б добре, але 1885 року до державного іспиту на атестат зрілості в Галичині дівчат не допускали. А без нього про університет можна було забути. Домогтися дозволу на складання заповітного іспиту гімназистці вартувало значних зусиль. То була сенсація, про яку навіть написала преса. У день іспиту в класі було так людно, що яблуку не було де впасти. Як слухачі прийшли знані літератори Іван Нечуй-Левицький та Іван Франко. Та нарешті іспит складено, і тепер, здавалося б, шлях до університету відкрито, але не жінці й не в Австро-Угорщині, у складі якої тоді були землі Галичини.

Два роки Софія намагалася дістати дозвіл на вищу освіту, але даремно. Єдиним виходом залишалося їхати до Швейцарії, де жінки мали більше прав. Тож саме в Цюриху вона закінчила медичний університет і здобула ступінь доктора медицини. Софія чудово зналася й на літературі та з великим задоволенням долучилася до жінок, що видавали альманахи «Перший вінок». Тоді перестав бути лише чоловічим не тільки медичний, а й літературний світ. Зі сторінок журналу жіночими голосами зазвучали вірші, статті й оповідання. Софія Окуневська написала кілька творів під псевдонімом «Єрина». У 25 років молода фахівчиня

вийшла заміж за Вацлава Морачевського, що теж був медиком. Подружжя планувало розпочати самостійну лікарську практику в Австро-Угорщині, але знов перешкода: закордонних дипломів там не визнавали, як і не сприймали в рідному краї жінку з тоді ще чоловічою професією.

Свій диплом лікарці вдалося підтвердити в Кракові. Завдяки цьому у Львові вона влаштувалася в лікарню для бідних. Докторка одразу обрала бажану спеціалізацію та стала першою гінекологінею Галичини. Уперше на заході України організувала курси акушерок та сестер милосердя, уклала словник українських медичних термінів. Під час Першої світової війни родина Морачевських працювала в Австрії: Вацлав був гарнізонним лікарем у Лінці, а Софія працювала докторкою в таборах для українських виселенців у Гмінді.

Родина Морачевських здавалася чудовим подружжям, але насправді між ними з'являлося дедалі більше суперечок, Вацлав почав зустрічатися з іншими жінками та врешті запропонував розлучитися, що вони й зробили одразу після війни. Майже в цей час до родини прийшла біда: 1919-го вкоротила віку двадцятидворічна донька Єва, яка тоді була студенткою факультету архітектури Цюрихського університету. Материна душевна рана не загоювалася, але Софія далі лікувала людей уже на батьківщині. Допмагаючи онкохворим жінкам, вона першою використала променеву терапію. Лікарка наче вміла відчувати біль своїх пацієнтів, за вміння співчувати чужим стражданням хворі навіть називали її святою Софією. А от саму докторку врятувати було нікому. Напад гнійного апендициту стався раптово, коли нікого не було поряд. Залишившись без вчасної допомоги, вона померла у віці 61 року. Та весь її непростий шлях до омріяної професії показав, що жіночі можливості треба сприймати по-іншому, і тепер українки мають право навчатися зовсім нелегких «чоловічих» спеціальностей.

